Expert-Grup
Centru Analitic Independent

REALITATEA ECONOMICĂ
TRANSNISTREANĂ
EDIȚIA II Mai 2014

Autori:

- Alexandru Fală
- Adrian Lupușor

Realitatea Economică Transnistreană este o publicație trimestrială ce identifică cele mai importante evoluții economice și politice din raioanele de est ale Republicii Moldova. Cititorii săi sunt decidenții de politici, directorii executivi ai companiilor locale, străine și ai băncilor comerciale, reprezentanţii instituţiilor internaţionale, ambasadelor și partidelor politice, jurnaliștii economici, care activează pe ambele maluri ale Nistrului.

Indicele de convergență (IC)
Indicele de convergență cuantifică gradul de apropiere dintre economia regiunii transnistrene și cea a zonei din dreapta râului Nistru. Indicele este agregat din indicatori economici similari pentru ambele zone. Indicele cuprinde următorii parametri: indicatori raportați la numărul populației (volumul investițiilor, producția agricolă, exportul și importul de mărfuri, agregatul monetar M3), IPC și cursul real MDL/PRB (mai multe detalii în Anexa A).

Acronimele și abrevierile utilizate:
f -a-p – faţă de aceeași perioadă a anul precedent; f-t-p – faţă de trimestrul precedent; f-l-p – faţă de luna precedentă, s-d-p – sfârșit de perioadă, p.p. - puncte procentuale; T3:07 – trimestrul patru 2007; Jan:09 – ianuarie 2009; BNM – Banca Naţională a Moldovei; BNS – Biroul Naţional de Statistică; BR – Banca Republicană din regiunea transnistreană; MDE – Ministerul Dezvoltării Economice din regiunea transnistreană; MDL – leul moldovenesc; PRB - rubla din regiunea transnistreană.

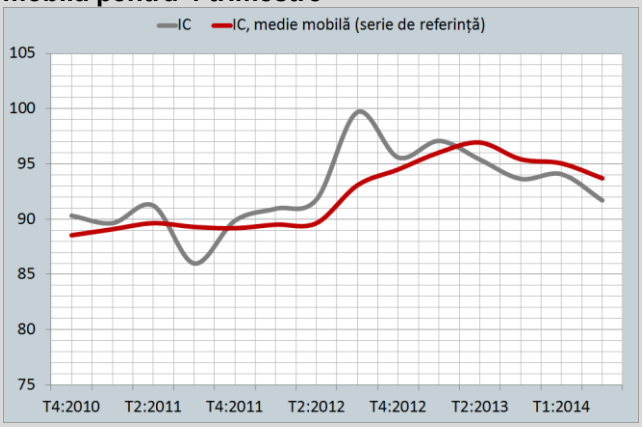
EXPERT-GRUP este un centru analitic independent din Moldova, a cărui misiune este de a oferi mediul propice manifestării gândirii libere și netriviale, fapt ce va permite instituției să fie un lider în furnizarea unor analize economice
obiective și să promoveze în mod eficient idei și soluţii inovatoare pentru problemele economice cu care se confruntă Moldova în procesul transformării economice, dezvoltării societale și integrării europene.

Date de contact:
Republica Moldova, mun.Chișinău
str. Pușkin, 45 B, et. 4, MD-2005
Telefon: +373 22 929 994
E-mail: info@expert-grup.org

Indicele de convergență dintre economia transnistreană și cea din dreapta Nistrului

Procesul de divergență dintre economiile din dreapta și stânga Nistrului continuă. Conform ultimelor date disponibile, în Q1:14, indicele de convergență, calculat de EXPERT-GRUP, și-a continuat dinamica negativă începută în 2013, fiind cauzată de performanțele mai modeste ale economiei transnistrene în raport cu celei din dreapta Nistrului. În particular, divergența s-a accentuat în urma comprimării, pe parcursul anului 2013, a activității industriale (-17,7%), fapt ce a determinat și reducerea activităților de export (-15%). În același timp, în partea dreaptă a Nistrului, indicele producției industriale a avansat cu 6,8%, iar volumul exporturilor de bunuri a crescut cu 11%. Totodată, reducerea cererii pentru resurse energetice, alte materii prime, precum și a consumului final din regiune, a condiționat reducerea importurilor. Pe de altă parte, procesele respective au fost atenuate și de anumite tendințe de convergență. Astfel, volumul producției agricole în regiunea transnistreană a crescut, în 2013, cu 85%, fiind o rată de circa 2 ori mai mare comparativ cu evoluția din dreapta Nistrului. Totodată, au atenuat și presiunile inflaționiste din regiune.

Indicele de convergență (IC), date brute și media mobilă pentru 4 trimestre



Sursa: calculele EXPERT-GRUP în baza datelor BNM, BNS, BR și MDE

Economia transnistreană rămâne foarte vulnerabilă la diverse şocuri, atât interne, cât şi externe. În 2013, „produsul intern brut" al regiunii a avansat cu 2,4%, în pare parte datorită creșterii de peste 2,3 ori a valorii adăugate brute în sectorul agricol și cu 14,8% - în sectorul construcțiilor. Totuși, această creștere nu este una durabilă, deoarece avansul aparent impresionant al producției agricole s-a datorat compensării pierderilor în rezultatul secetei din 2012, iar evoluția sectorului construcțiilor a avut loc în baza suportului financiar din partea Federației Ruse. În același timp, anul 2013 a confirmat cât de sensibil și volatil este complexul industrial din regiune la fluctuațiile interne și externe. În particular, reducerea activității industriale în 2013 s-a datorat majorării prețurilor la resursele energetice pentru companii, care a dus la blocarea celor mai importante întreprinderi din regiune. Totodată, sistarea exporturilor de energie electrică din luna martie către România a condiționat și reducerea exporturilor de resurse energetice cu 25,9% în 2013.

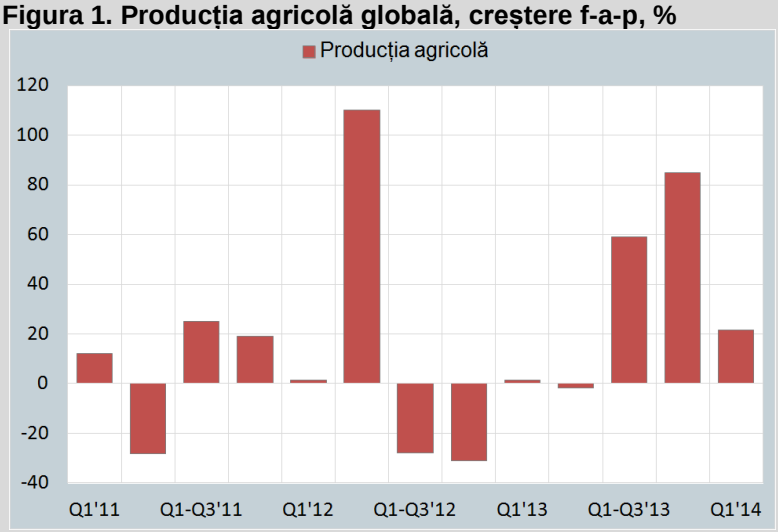
Principala provocare imediată a economiei regiunii ține de asigurarea durabilității creșterii economice prin diversificarea şi extinderea accesului pe pieţele externe. În 2013, economia transnistreană a înregistrat un deficit de cont curent de circa 80% din „produsul intern brut" (limita de durabilitate este de 6%-7%), fapt ce relevă o competitivitate scăzută și lipsa unor motoare durabile de creștere. În acest sens, cooperarea în vederea implementării prevederilor Acordului de Asociere, care urmează a fi semnat curând, este imperativă pentru extinderea și diversificarea pieţelor de desfacere, sporirea atractivității investiționale a regiunii și atenuarea riscurilor asociate cu înrăutățirea situației economice din Ucraina și Rusia.

Notă de limitare a responsabilității

Acest material/publicație este realizat de Centrul Analitic Independent EXPERT-GRUP cu suportul Fundației Est-Europene, din resursele acordate de Guvernul Suediei prin intermediul Agenției Suedeze pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida) și Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Fundației Est-Europene, Guvernului Suediei, Sida sau al Ministerului Afacerilor Externe al Danemarcei/DANIDA.

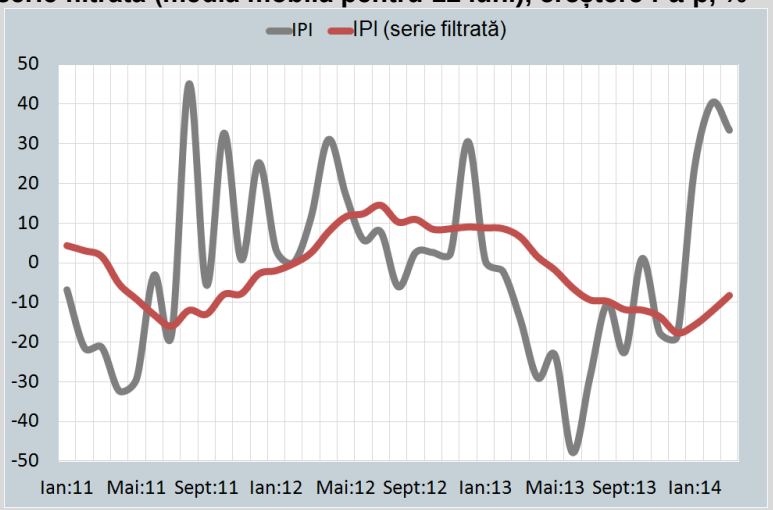
Principalele tendințe economice în regiunea Transnistreană

Figura 1. Producția agricolă globală, creștere f-a-p, %



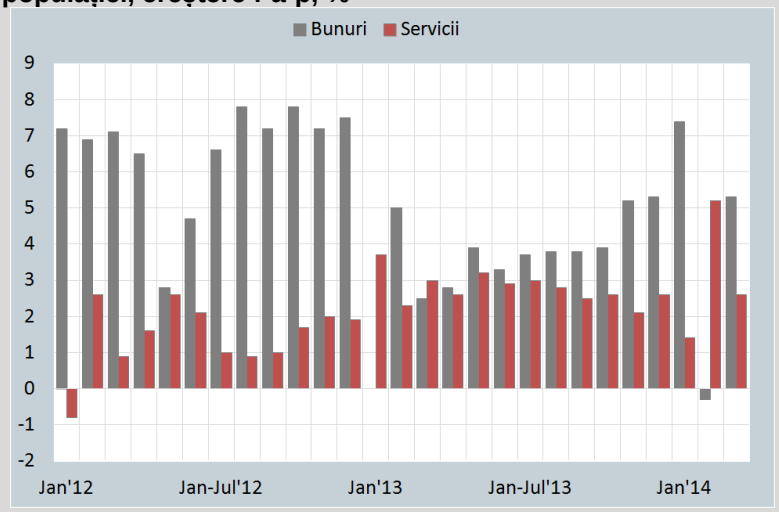
Sursa: MDE

Figura 2. Indicele Producției Industriale (IPI), serie brută și serie filtrată (media mobilă pentru 12 luni), creștere f-a-p, %



Sursa: BR, estimările autorilor

Figura 3. Comerțul cu bunuri (amănuntul) și servicii prestate populației, creștere f-a-p, %



Sursa: MDE

AGRICULTURA

După intensificarea creșterii în a doua jumătate a anului 2013, în Q1'14 avansarea sectorului agricol a încetinit. În 2013 agricultura a înregistrat o creștere impresionantă de **85%**, evoluție ce a fost determinată de majorarea producției vegetale cu **100%** după seceta din 2012, în timp ce, sectorul zoo-tehnic a stagnat. Totuși, începutul anului 2014 a fost marcat de reducerea ritmului de creștere, iar în Q1'14 agricultura a avansat cu **21,5%** f-a-p.

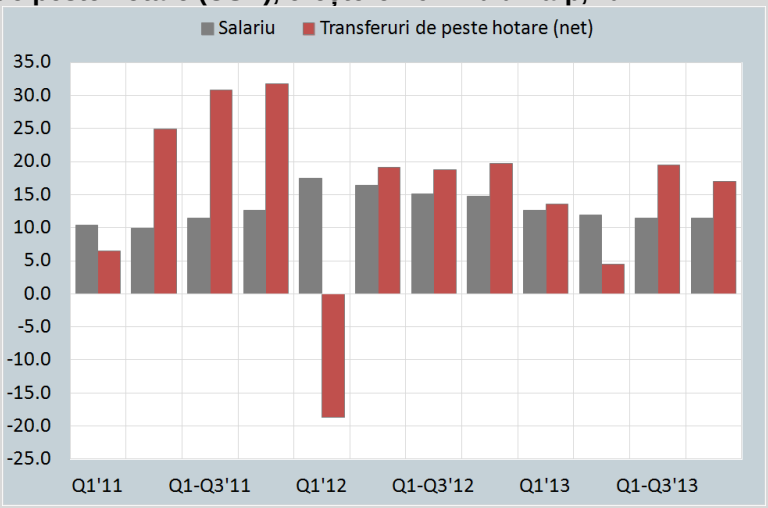
INDUSTRIA

Industria este marcată de o evoluție extrem de volatilă, fapt ce denotă vulnerabilitatea sectorului. În 2013 industria s-a contractat cu **17,7%,** însă după recesiune sectorul dă semne de restabilire. În Q1'14 producția industrială s-a majorat cu **33,4%** f-a-p. Saltul s-a datorat, în special, creșterii industriei metalurgice **de 103 de ori** comparativ cu Q1'13, odată cu relansarea din toamna anului 2013 a activității Uzinei Metalurgice Moldovenești.

COMERȚ INTERN CU BUNURI ȘI SERVICII

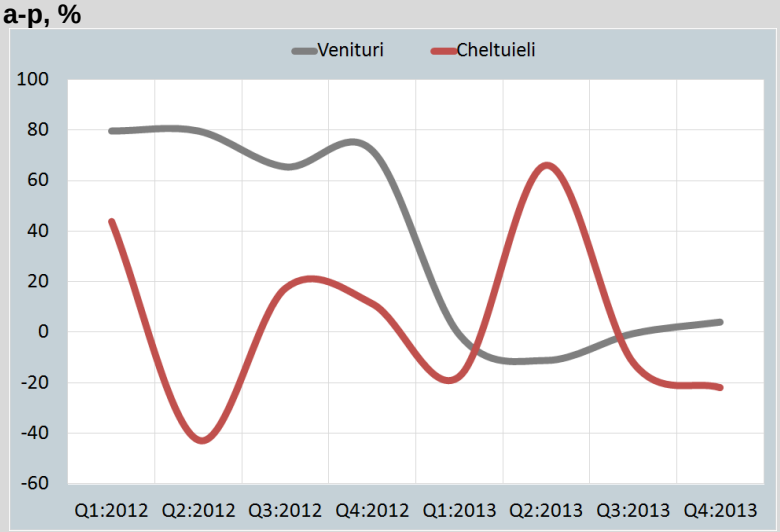
Comerțul intern cunoaște o dinamică oscilatorie, comerțului cu amănuntul și-a reluat creșterea în mar:14 după descreșterea din feb:14, iar serviciile prestate populației și-au temperat creșterea. În primele trei luni ale anului 2014 comerțul cu amănuntul a crescut cu **5,3%** f-a-p. În ian-mar'14 serviciile prestate populației au crescut cu **2,6%** f-a-p.

Figura 4. Salariul mediu pe economie (PRB) și transferurile de peste hotare (USD), creștere nominală f-a-p, %



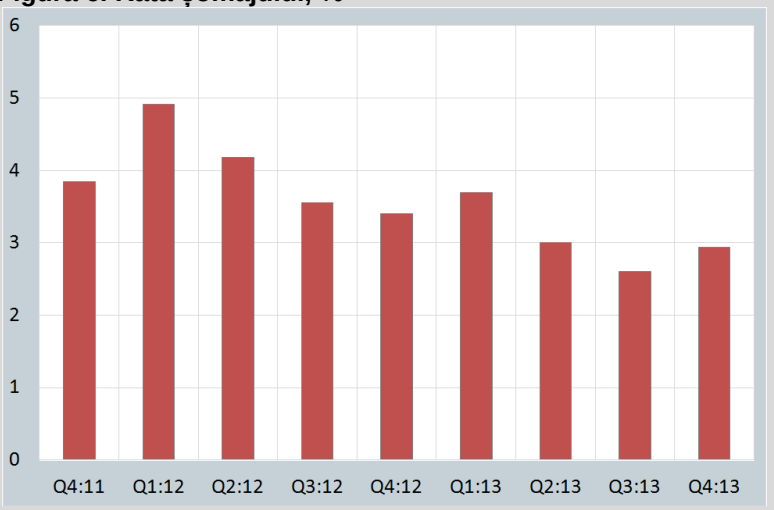
Sursa: MDE, BR

Figura 5. Veniturile și cheltuielile Bugetului Public, creștere f-a-p, %



Sursa: Ministerul Finanțelor

Figura 6. Rata șomajului, %



Sursa: MDE

VENITURILE ȘI CHELTUIELILE POPULAȚIEI

Pe parcursul anului 2013 salariile și-au temperat creșterea, iar transferurile au avut o creștere volatilă. În Q1'14, salariul nominal a crescut cu **10,4%** f-a-p. Pe de altă parte, salariul real a sporit cu **6,9%** f-a-p. Transferurile de peste hotare au cunoscut o evoluție oscilatorie. În 2013 transferurile nete au constituit **304,2 mln USD** și s-au majorat cu **17**% comparativ cu 2012.

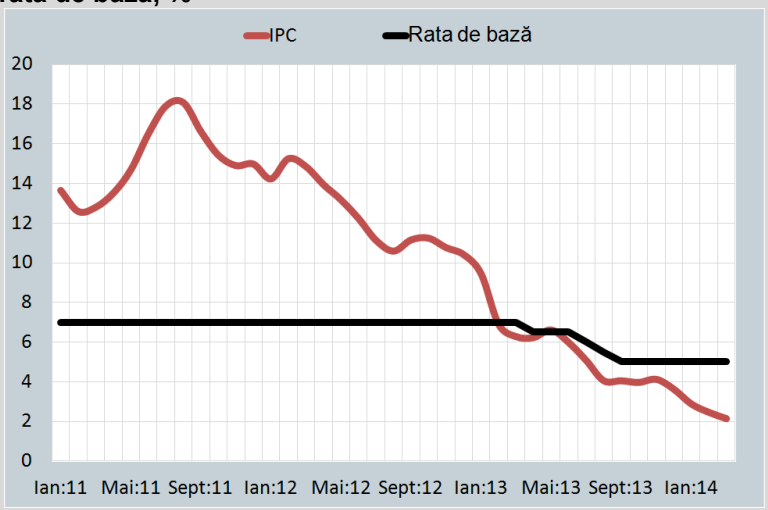
FINANȚE PUBLICE

În pofida reducerii deficitului bugetar situația finanțelor publice din regiune rămâne precară. Datorită majorării veniturilor cu **3,9%** f-a-p în Q4:13, ce a urmat după descreșterea din Q1-Q3'13, încasările bugetare în 2013 au crescut cu **0,6%**. Cheltuielile bugetare au înregistrat o evoluție sinuoasă cu o descreștere de **14,9%** în 2013. Deficitul bugetar în 2013 s-a redus cu **49,4%** comparativ cu 2012, însă ponderea acestuia a rămas relativ înaltă în PIB și a constituit **3,8%**.

PIAȚA MUNCII

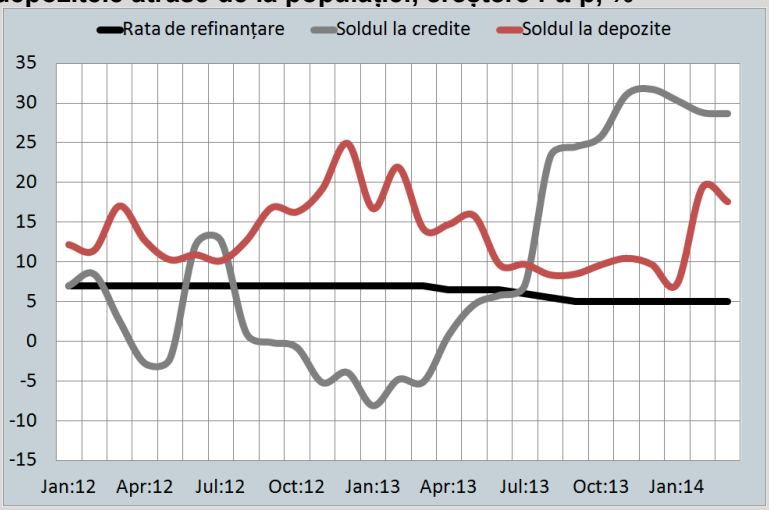
Pe fondul unei tendințe de descreștere a șomajului, în Q4:13 s-a produs o deteriorare a indicatorilor ocupaționali comparativ cu Q3:13. În Q4:13 rata șomajului a constituit **2,94%,** fiind în creștere cu **0,34 p. p.** f-t-p, însă mai mică cu **0,46 p. p.** decât în Q4:12. În Q4:13 numărul persoanelor cărora le-a fost oficial atribuit statutul de șomer s-a majorat cu **18,1%** f-t-p, însă a fost mai mic cu **20,2%** comparativ cu nivelul înregistrat în Q4:12.

Figura 7. Indicele Prețurilor de Consum, creștere f-a-p, %; rata de bază, %



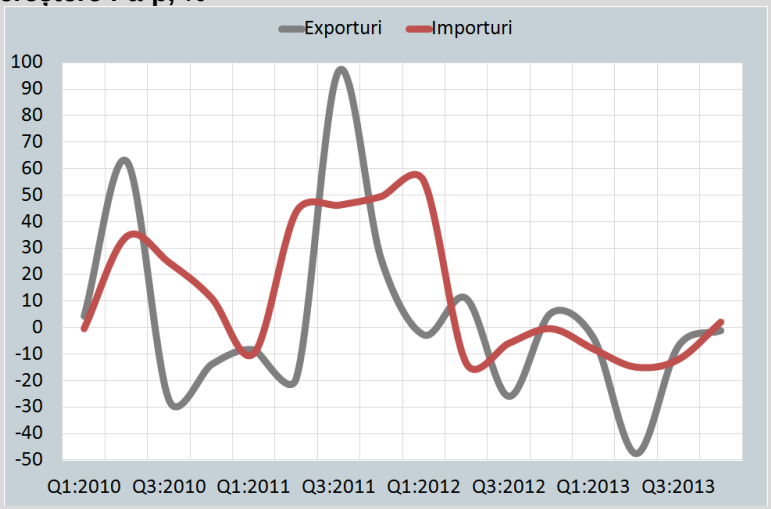
Sursa: BR

Figura 8. Creditele acordate sectorului real și populației și depozitele atrase de la populației, creștere f-a-p, %



Sursa: BR

Figura 9. Volumul total al exporturilor și importurilor, creștere f-a-p, %



Sursa: BR

PREȚURI ȘI POLITICĂ MONETARĂ

Temperarea cererii interne determină intensificarea proceselor dezinflaționiste. Indicele Prețurilor de Consum urmează tendința descendentă și în mar:14 prețurile au crescut cu doar **2,2%** f-a-p, BR a diminuat rata de refinanțare în vederea ieftinirii surselor creditare și creării condițiilor pentru dinamizarea cererii interne. În oct:13 rata de refinanțare constituia **5%** fiind cu **2 p. p.** mai mică decât în mar:13.

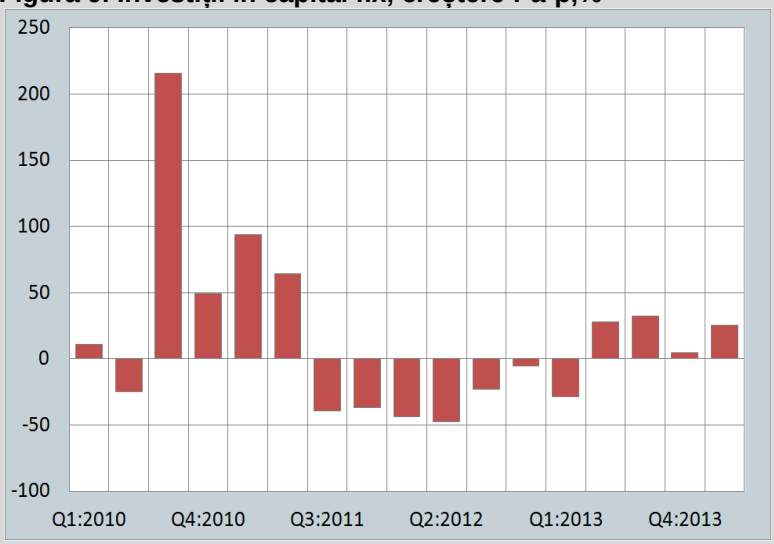
SISTEM BANCAR

Relaxarea politicii monetare a avut anumite efecte favorabile asupra activității de creditare. Volumul creditării își menține ritmuri înalte de creștere. În mar:14 soldul creditelor acordate sectorului real și populației a crescut cu **28,7%** f-a-p. Creditarea și-a intensificat creșterea din apr:13, evoluție ce a concis cu reducerea ratei de refinanțare. Pe de altă parte, soldul depozitelor atrase de la populație a crescut cu **17,6%** f-a-p.

COMERȚ EXTERIOR

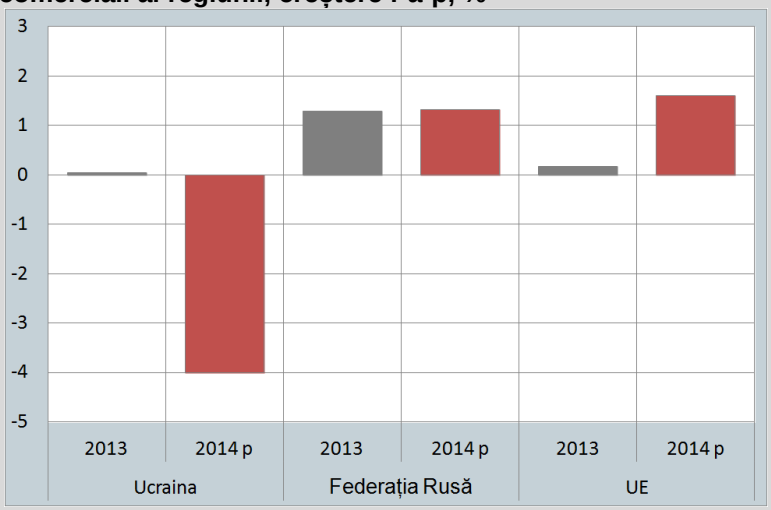
Comerțul exterior este anemic, atât importurile cât și importurile cunoscând scăderi semnificative în 2013. Exporturile au scăzut cu **15%,** iar importurile cu **7,7%** în 2013. Astfel, a continuat să crească deficitul balanței comerciale, în 2013 importul a depășit de **3 ori** exportul de bunuri, în timp ce în 2012 acest decalaj era de **2,7 ori**. Regiunea nu dispune de surse sustenabile de finanțare a deficitului comercial, iar deficitul de cont curent este similar cu Produsul Regional Brut.

Figura 9. Investiții în capital fix, creștere f-a-p,%



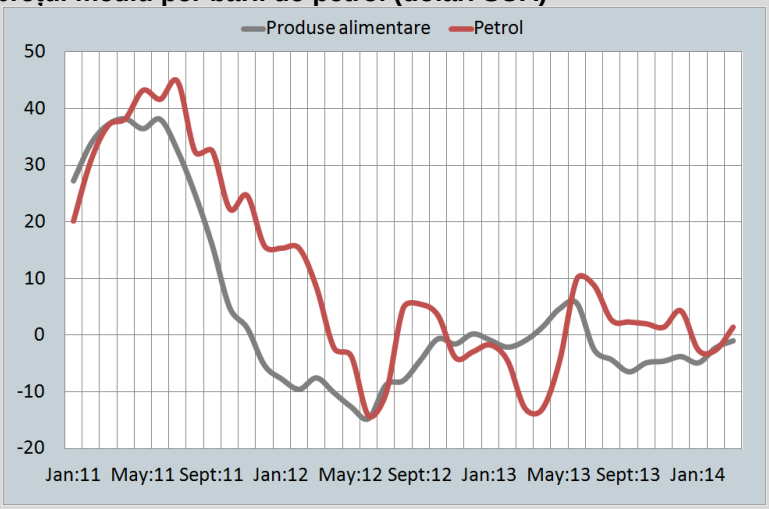
Sursa: MDE

Figura 10. Creșterea economică a principalilor parteneri comerciali ai regiunii, creștere f-a-p, %



Sursa: FMI, www.case-ukraine.com.ua

Figura 9. Indicele prețului mondial la alimente (puncte) și prețul mediu per baril de petrol (dolari SUA)



Sursa: FMI, FAOUN

ACTIVITATEA INVESTIȚIONALĂ

În pofida evoluției volatile investițiile cunosc o dinamică pozitivă. În 2013 investițiile în capital fix au crescut cu **10,4%**. Creșterea activității investiționale s-a accentuat în Q1:14 și formarea de capital s-a majorat cu **25,4%** f-a-p. În Q1:14, **27,3%** din investiții au fost finanțate din alte surse, reprezentate de ajutorul financiar oferit de Rusia. Acest fapt denotă puternica dependență a economiei din regiune față de ajutorul financiar extern.

PRINCIPALII PARTENERI COMERCIALI

Perspectivele incerte ale economiei ruse și evenimentele din Ucraina ar putea afecta comerțul extern al regiunii. După creșterea modestă de 1,3% în 2013, economia rusă nu va demonstra performanță și în 2014 va avansa, la fel, doar cu 1,3%. După o stagnarea din 2013, se prognozează că economia Ucrainei va scădea cu 4% în 2014. Relansarea economică în UE ar putea atenua aceste riscuri.

PIEȚELE GLOBALE

Piețele globale prezintă semnale de stabilizare. După două luni de descreștere în mar:14 prețul barilului de petrol s-a majorat cu **1,4%** f-a-p. Produsele alimentare s-au ieftinit cu **1%** f-a-p în mar:14. Totuși această reducere se înscrie într-o tendință de scădere a ritmurilor de descreștere a prețurilor și este mai mică decât diminuarea de **2,2%** înregistrată în feb:14, sau cea de **4,9%** atestată în ian:14.

Evoluții-cheie de politici

Evoluția politicii	Comentariile EXPERT-GRUP
2 aprilie. Autoritățile regiunii au analizat problema neîncasărilor cauzate de oferirea scutirilor pentru plata impozitului pe venit, impozitului social unic și a contribuției obligatorii de asigurări.	Excesiva favorizare fiscală exercită o presiune constantă asupra bugetului. În condițiile unor finanțe publice neconsistente, păstrarea unor ample privilegii fiscale reprezintă un factor de risc pentru stabilitatea bugetară. În acest context optimizarea și raționalizarea cheltuielilor publice este absolut necesară.
16 aprilie. Deputații Sovietului Suprem din stânga Nistrului au înaintat o cerere Dumei Federației Ruse, și s-au adresat ONU și OSCE în vederea recunoașterii regiunii în calitate de stat independent.	Această inițiativă a Sovietului Suprem sfidează procesul de negociere dintre Chișinău și Tiraspol. În prezent solicitarea Sovietului Suprem nu implică anumite efecte. Totuși, în cazul continuării „paradei independenței" unităților teritorial-administrative din sudul și estul Ucrainei, ce ar permite crearea unei conexiuni dintre regiunea nistreană și Rusia, Moscova și-ar putea spori prezența directă sau indirectă în regiunea transnistreană, iar vizita recentă a lui Dmitri Rogozin este o confirmare în acest sens.
25 aprilie. Președintele regiunii a semnat un decret prin care a anulat tariful vamal la importul tehnicii agricole.	Această măsură ar putea avea efecte benefice de scurtă durată și nu asigură saltul calitativ în agricultură. Pentru a asigura pe termen lung competitivitatea și dezvoltarea sectorului, va fi nevoie de realizat compatibilitatea produselor agricole cu standarde tehnice înalte.
29 aprilie. A avut ședința Consiliului de Securitate a regiunii la care s-au discutat aspecte ce țin de influențiii factorilor externi asupra situației economice.	O continuă deteriorare a relațiilor ruso-ucrainene ar putea cauza sistarea livrărilor de gaz către regiune. La fel, recesiunea din Ucraina va determina reducerea schimburilor comerciale cu regiunea. Totuși autorităților de la Tiraspol au capacități reduse de minimizare a riscurilor externe, iar în acest context, o posibilă degradare a situației ar fi o lovitură dureroasă pentru economia regiunii.
30 aprilie. Reprezentanții Guvernului și conducerea Sovietului Suprem din regiune au avut o ședință de lucru comună la care s-a discutat aspecte ce țin de administrarea curentă a economiei în condițiile unui mediu extern incert.	Ședințele comune dintre executivul și legislativul regiunii sunt de bun augur, asigură o mai bună conlucrare dintre autorități și permite și acționarea mai coerentă din partea instituțiilor publice. În același timp, acționarea individuală a autorităților regiunii, în condițiile creșterii incertitudinii economice externe și lipsa de conlucrare cu Chișinăul reduce enorm din posibilitățile de manevrare ale Tiraspolului.

Anexa A: Metodologia de calcul a indicelui de convergență

Indicele de convergență reprezintă un indicator agregat ce permite cuantificarea gradului de apropiere dintre economia regiunii transnistrene și cea a zonei din dreapta râului Nistru. Indicele cuprinde serii de date ce reflectă evoluția acelorași variabile economice pe ambele maluri ale Nistrului.

Informație primară a constat în datele statistice trimestriale privind evoluția indicatorilor similari în ambele zone ale râului Nistru. În calitate de date brute au fost utilizați următorii indicatori: volumul investițiilor, producția agricolă, exportul și importul de mărfuri, IPC, stocul agregatul monetar M3 la sfârșitul trimestrului, și cursurile valutare PRB/USD și MDL/USD.

Pentru a asigura comparabilitatea datelor dintre cele 2 zone, pentru volumul investițiilor, producția agricolă, exportul și importul de mărfuri, agregatul monetar M3 au fost realizate câteva iterații. Agregatul monetar M3 a fost reprezentat sub formă de medie aritmetică a stocurilor de la sfârșitul a două trimestre consecutive. Sa decis ca T1:2010 să fie perioada de bază. Pentru a elimina influența prețurilor, indicatorii au fost exprimați în valorile perioadei de bază, în acest sens în calitate de deflator fiind utilizat IPC. În baza serii ajustate au fost calculate indicii de creștere reală față de T1:2010. Pentru a obține variabila de referință pentru fiecare serie de date, indicatorii din T1:2010 au fost exprimați în dolari SUA. Pentru calcularea termenilor seriei, valorile indicatorilor din perioada de referință au fost înmulțiți cu indicii de creștere reală. Estimarea s-a realizat conform formulei de mai jos:

$$X_T = X_{0,USD} * I_{T/0}$$

unde:
X_t - valoarea variabilei în trimestrul T;
$X_{0,USD}$ - variabila din perioada de referință (T1:2010=1, cursul față de USD din T1:2010);
$I_{T/0}$ - indicele real de creștere al variabilei X

Șirul dinamic ce reprezenta evoluția IPC, la fel, a fost transformată într-o serie cronologică cu baza fixă, unde T1:2010=1. Pentru obținerea cursului nominal MDL/PRB s-a utilizat înmulțirea încrucișată a ratelor MDL/USD și PRB/USD. Cursul real MDL/PRB a fost calculat prin înmulțirea cursului nominal MDL/PRB cu raportul dintre IPC din regiunea transnistreană și IPC din zona dreaptă a râului Nistru. Pentru cursul real perioada de referință o reprezintă T1:2010.

Seriile ajustate au fost raportate la numărul populației din ambele zone. Pentru a elimina efectele sezoniere din seriile cronologice, au fost calculate mediile mobile cu o lungime de 4 trimestre.